

Danmarks
Naturfredningsforening
Vesthimmerland

Dansk
Ornitologisk
Forening

GRØNT DANMARKSKORT

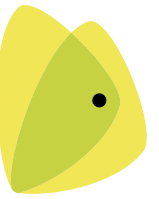
Danmarks Naturfredningsforening og
Dansk Ornitologisk Forenings forslag til

NATUROMRÅDER & NATURKORRIDORER

i Vesthimmerlands Kommune

December 2020

Naturområder og naturkorridorer i Vesthimmerland

Dansk Naturfredningsforening i Vesthimmerland (DN) og Dansk Ornitologisk Forening (DOF) foreslår her en række konkrete udlæg af arealer i Vesthimmerlands Kommune til naturformål.

Foreningerne skal stærkest muligt understrege, at det haster med mere vild natur i Vesthimmerland, hvor naturen er under et stadig stærkere pres og hvor antallet af arter - biodiversiteten - og antallet af individer inden for en række arter er i tilbagegang.

Forslagene er delt i to hovedgrupper. For det første samling af fem kerneområder til større, sammenhængende naturområder og for det andet udlæg af et net af

sammenhængende naturkorridorer, der forbinder kommunens naturområder og dermed åbner mulighed for fri og uhindret spredning af planter, insekter og dyrearter.

Udgangspunktet for forslagene er først og fremmest de vesthimmerlandske fredninger og kommunens udpegninger af værdifulde naturområder i Kommuneplan 2017. For at binde naturområderne og -korridorerne sammen, er det i mindre omfang nødvendigt at inddrage arealer, der i kommuneplanen er udlagt som potentielle naturområder. Enkelte steder må der medinddrages mindre arealer, der i dag enten er udpeget som økologiske korridorer, potentielle økologiske korridorer eller i et fåtal af tilfælde ikke er omfattet af naturudpegningerne i kommuneplanen.

Målsætning

DN og DOF foreslår følgende målsætning for naturen i Vesthimmerland:

20 procent af landarealet i Vesthimmerland (ca 150 km²) skal være vild og selvforvaltende natur uden produktion. Målet er at skabe så store og sammenhængende landskaber som muligt, så der bliver plads til alle de naturlige processer.

10 procent af landarealet i Vesthimmerland (ca. 75 km²) skal være natur, som forvaltes og plejes med mere traditionel naturpleje. Det kan f.eks. være græsning, høslet eller afbrænding af isolerede naturforekomster af høj værdi og bynær natur.

Det vil indebære en række udfordringer at nå disse procentvise andele. Statslige og kommunale naturarealer kan og skal omlægges til vild natur over en årrække, men det vil også i mindre omfang være nødvendigt at indskrænke rådighedsretten for privatejede arealer og kompensere ejerne herfor.

Fokus i udviklingen af en vild natur bør være på de ældste naturområder, da den nyeste forskning har vist, at gamle naturområder har den højeste biodiversitet. Det indebærer fokus på de relativt få områder med gammel løvskov, på de tilgroede kystskrænter, hederne og de ikke-opdyrkede ådale. Disse områder bør være skelettet i et Grønt Danmarkskort, hvor arealer med urørt natur skal udvides.

Fremtidige tiltag

Skovene i Vesthimmerlands Kommune domineres af nåletræsplantager, så det kræver langsigtet planlægning af få omlagt skovene og udvikle kerneområder af urørt skov baseret på hjemmehørende træarter.

Kystskrænterne, som blev dannet efter sidste istid, har flere steder ligget urørt med kratbevoksning siden istiden, f.eks. på strækningen mellem Lendrup og Rønbjerg. Tilgrænsende naturområder i tilknytning til skrænterne bør udlægges som urørt natur.

På hederne som idag plejes med afgræsning af kreaturer, foreslås udlægning af vild natur med store græssere som f.eks. vildheste, bison, vildokser, elge, heck-kvæg eller tilsvarende. Det er især relevant for De Himmerlandske Heder og området omkring Trend Skov, hvor også de store bestande af krondyr og dådyr skal indtænkes i planlægningen.

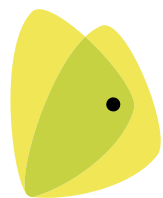
Udlægning af ådalene og kystens strandenge til urørt eller plejet natur forudsætter stop for dræning, så engene bliver vådere og mere attraktive for padder og engfuglene, som generelt er i tilbagegang i både Vesthimmerland og Danmark som helhed.

For at nå målsætningen, må kommunen tage hele paletten af naturværktøjer i brug - lige fra fredning af nye arealer, udlæg af nye vådområder, udtag af lavbundsjord af landbrugsdriften og udpegnings af nye §3-arealer til indgåelse af frivillige aftaler med ejerne.

Forslagene tager udgangspunkt i allerede eksisterende naturområder som for eksempel de fredede vesthimmerlandske heder

Kerne-naturområder i Vesthimmerland

Forslag til fem kerne-naturområder i Vesthimmerlands kommune som et væsentligt skridt frem mod mere vild natur og større, sammenhængende naturområder.

1. Området går hele vejen på tværs af kommunen og ind i Aalborg Kommune fra Bjørnsholm Bugt til Halkær Bredning. Det omfatter Vilsted Sø, ådalene ved Bjørnsholm Å, Herredsbæk, Faldbækken, Engelstrup Bæk, Grønne Sande, De Himmerlandske Heder samt Rønhøj, Plovmandshøj og Gatten plantager og Navnsø. Udlægning af de våde enge vest og syd for Plovmandshøj Plantage og de øverste dele af Brusådalene ville gøre dette store område til et sammenhængende, meget varieret naturlandskab.

- 2.** Trend Storskov knyttes sammen med Myrhøj og Uhrehøje plantager samt den delvist fredede Trend Ådal og de fredede Hyllebjerg Bakker.
- 3.** De unikke strandenge og engene nordvest for Aggersborg udgør sammen med den nordlige del af Nørrekær Enge vigtige våde og maritime naturtyper med en unikt fugleliv.
- 4.** Den fredede Sønderup Ådal og hele Halkær Ådal knyttes sammen med Halkær Bredning og strandenge og kystskrænter omkring bredningen. (I samarbejde med Rebild og Aalborg kommuner)
- 5.** Den fredede del af Lovns Halvø knyttes sammen med Lovns Sø og de kuperede områder øst for Hvalpsund og omkring Alstrup, den fredede Lerkenfeld Å helt til Skatskov og med Lilleådalene til Østerbølle.

Vilsted Sø, Herredsbæk, Grønne Sande, Rønhøj, Oudrup, Plovmandshøj og Gatten plantager, Navnsø, De Himmerlandske Heder og Kyø Dale

Kerneområde 1:
Vesthimmerlands Kommunes centrale og vigtigste naturområde omfatter Vilsted Sø, Herredsbæk, Grønne Sande, Rønhøj, Oudrup, Plovmandshøj og Gatten plantager, Navnsø, De Himmerlandske Heder og Kyø Dale.

Området går hele vejen på tværs af Vesthimmerland kommune og ind i Aalborg Kommune fra Bjørnsholm Bugt til Halkær Bredning.

Det omfatter kysten fra Vitskøl Kloster til Rønbjerg, ådalene omkring Bjørnsholm Å, Vilsted Sø, Herredsbæk, Faldbækken, Engelstrup Bæk; Grønne Sande, Rønhøj, Oudrup, Plovmandshøj og Gatten plantager, Navnsø-fredningen, De Himmerlandske Heder og Kyø Dale.

Udlægning af de våde enge vest og syd for Plovmandshøj Plantage og de øverste dele af Brusådalens vil - suppleret med sammenknytningen med Gatten Plantage og Navnsø - gøre dette store område til et sammenhængende, meget varieret naturlandskab med yngelmuligheder for sjældne fuglearter som natravn, hvepsevåge og duehøg.

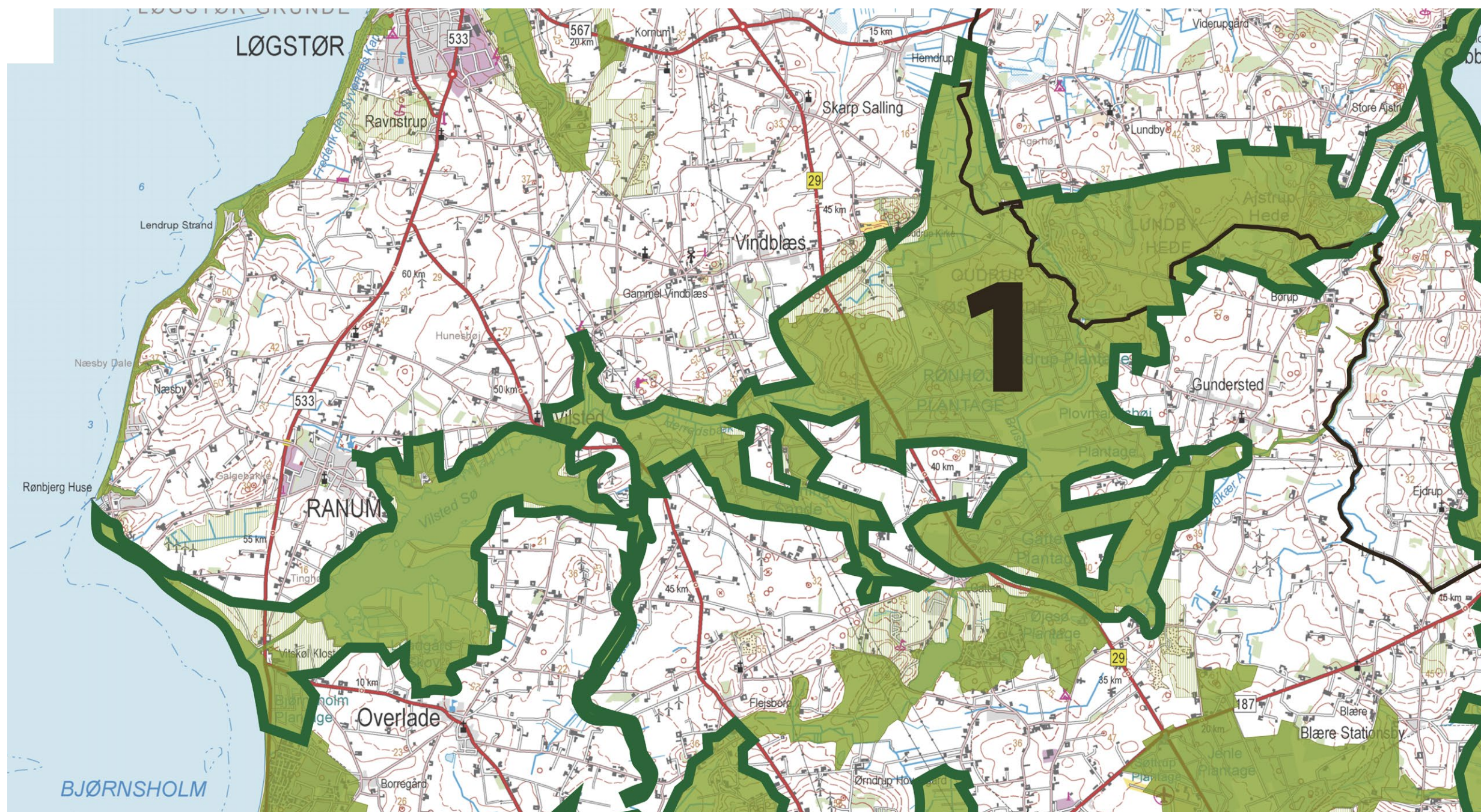
Området vil være stort og varieret nok til at blive en biodiversitetsdynamo for insekter, truede plante-

arter og med yngelmuligheder for sjældne fuglearter som natravn, hvepsevåge og duehøg. Med mere urørt skov ville plantagerne også kunne tiltrække hulrugene fugle som natugle, sortspætte og grønspe. Sortspætten yngler ikke

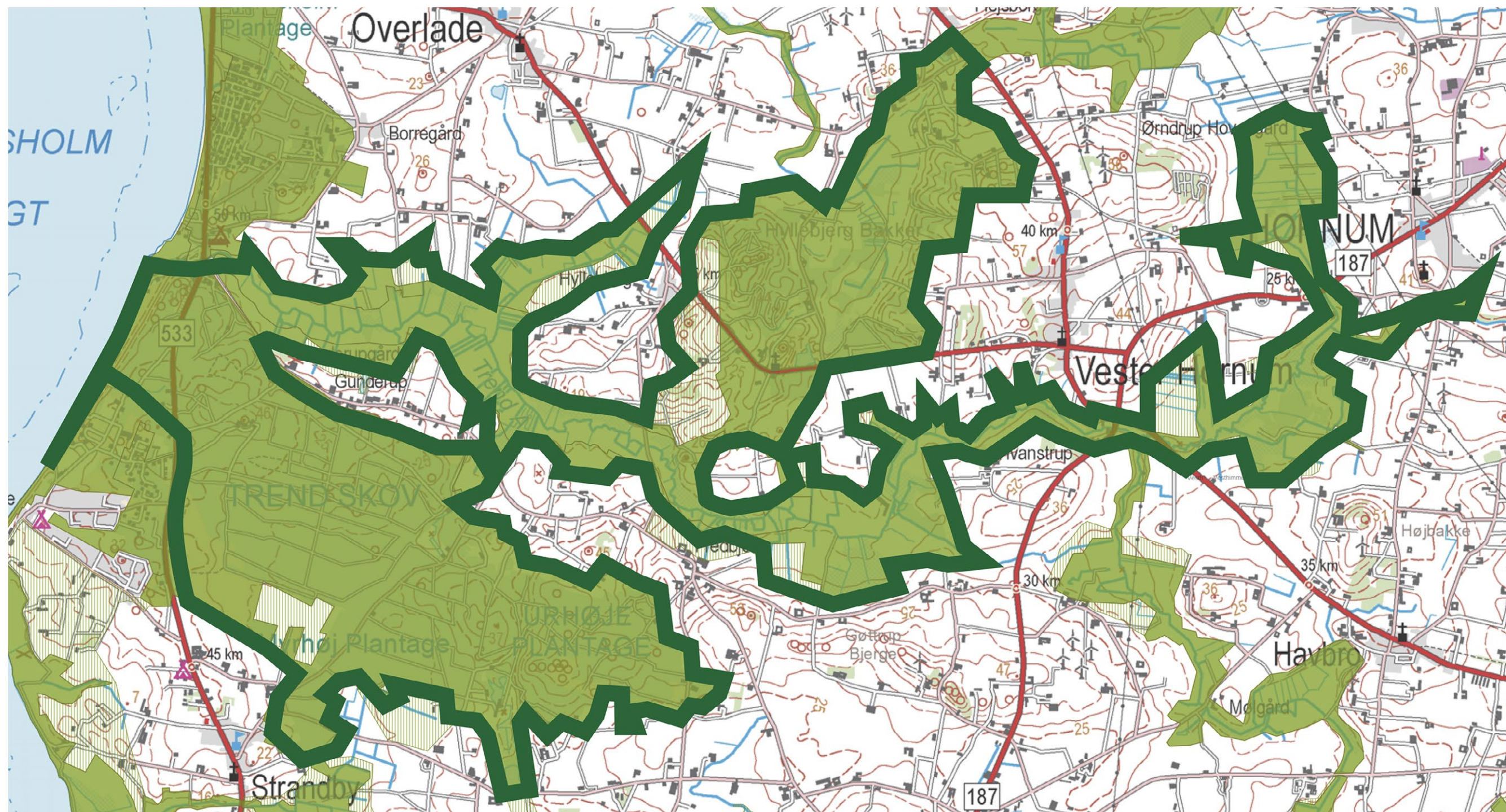
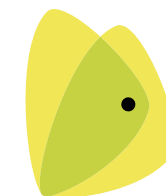
i kommunen, men umiddelbart øst herfor, mens natugle og grønspe kun yngler spredt i kommunen. Stort set hele Kerneområde 1 er i forvejen enten fredet, Natura 2000 habitatområde og/eller udlagt som værdifuld eller potentiel værdifuld natur.

Kun mindre områder syd for Store Alstrup i Aalborg kommune samt øst for Gatten er ikke omfattet af eksisterende udpegninger. Af hensyn til sammenhængen er det imidlertid nødvendigt at medtage disse områder.

Forudsætningen for at udnytte områdets naturpotentiale fuldt ud er, at der skabes naturkorridorer mod nord til Nørrekær Enge og mod syd via Jenle og Aars Skov og videre over Borremose til Simsted Å.
Se side 9 - 11.

Trend Storskov, Myrhøj og Urehøje plantager, Hyllebjerg Bakker samt Trend Ådal

Kerneområde 2 Trend Skov, Myrhøj og Urehøje plantager, Hyllebjerg Bakker og Trend Ådal.

Naturområdet dækker et område fra Bjørnsholm Bugt i vest over Trend Skov og Myrhøj samt Urehøje plantager. Mod nord inkluderer området de fredede Hyllebjerg Bakker med Tranemosen og Sortemosen og mød øst helt til Hornum.

De ældste dele af Trend Skov, Myrhøj Plantage og Urehøje Plantage bør ligge urørte, mens overholdelsen af fredningsbestemmelserne for Hyllebjerg Bakker og Trend Ådal kræver løbende pleje af arealet gennem afgræsning.

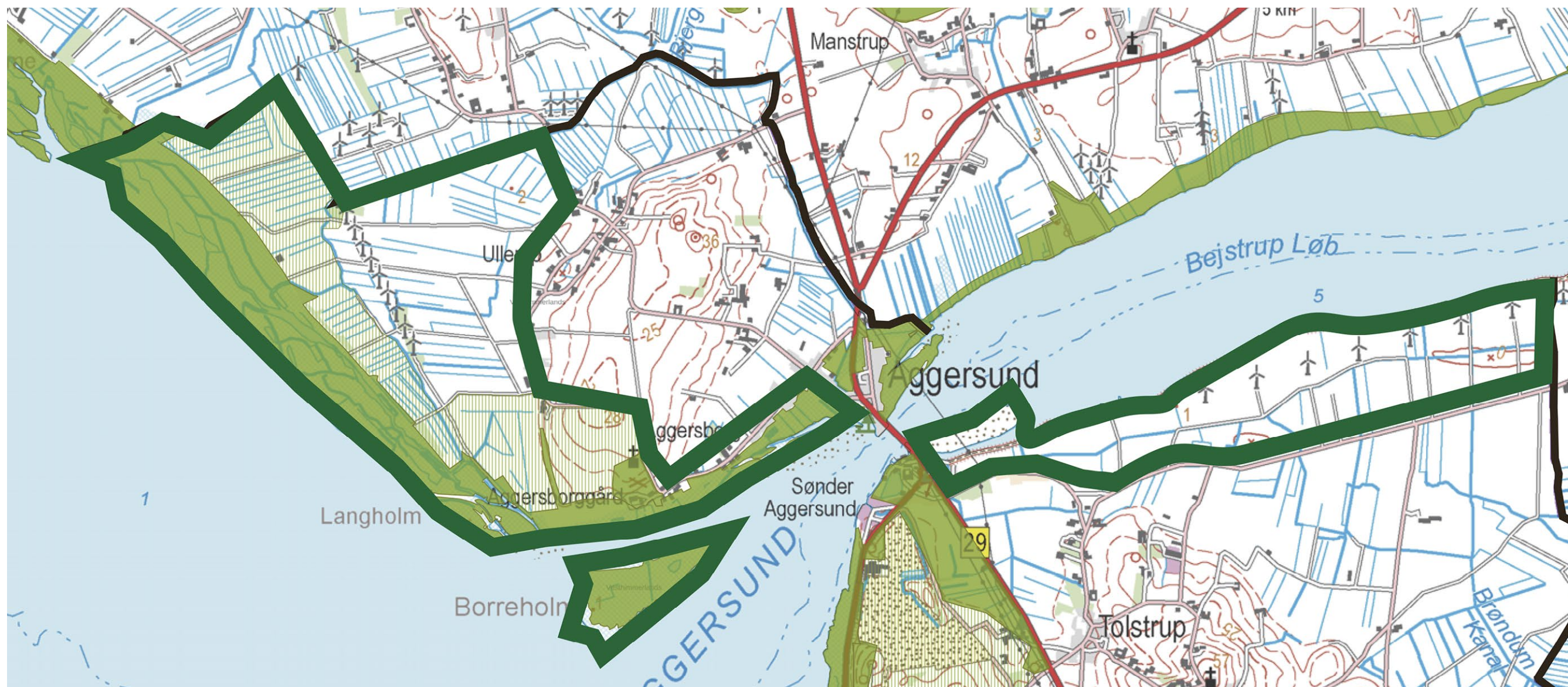
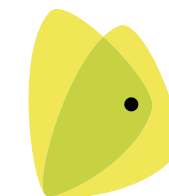
Det samlede naturområde består ud over de fredede arealer stort set kun områder, der i forvejen er udlagt som værdifuld natur i Kommuneplan 2017.

Tre områder i Myrhøj Plantage, den vestlige del af Hyllebjerg Bakker og mellem Vester Hornum og Hornum er i Kommuneplan 2017 udlagt som potentiel natur. Det samme gælder et lille areal nordvest for Hornum.

I forslaget indgår altså ikke arealer, der ikke i forvejen er udpeget som værdifuld eller potentiel værdifuld natur.

3

Strandengene og engene nordvest for Aggersborg (Thorup-sletten), Borreholm og de kystnære dele af Nørrekær Enge.

Kerneområde 3 Strandengene og engene nordvest for Aggersborg (Thorup-sletten), Borreholm og de kystnære dele af Nørrekær Enge.

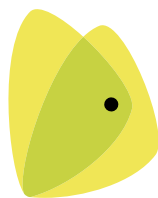
Området er i dag præget af Danmarks største vindmølleparker, men rummer også potentielle og sjældne naturværdier i en størrelsesorden, der gør områderne oplagte som våde og maritime naturområder.

Nørrekær Enge er intensivt dyrket, men der kan etableres en bræmme af våd eng ud mod Limfjorden og langs Brøndum Kanal. Ophør af dræning og afvanding vil kunne genskabe en del af områdets oprindelige naturværdier.

Suppleret med ekstensiv græsning langs Limfjorden kan levestederne for Engryle og andre engfugle genskabes. Gul Vipstjert, der har tilpasset sig den intensive dyrkning på Nørrekær Enge, vil have glæde af adgang til en usprøjtet bræmme langs Limfjorden.

På Aggersund-siden vil udlæg af et større naturområde mod kompensation til lodsejerne kunne understøtte de igangværende planer om at genskabe de unikke strandenge fra Aggersborg til Bygholm Vejle med loer, saltpander og strandlaguner med meget høj naturkvalitet.

Det samme vil være tilfældet med de lokale planer om at genskabe et større vådområde bag diget ud mod fjorden, hvor engfloraen og engfuglene vil kunne få et uforstyrret fristed.

Kerneområde 4

Halkær og Sønderup Ådale samt Halkær Bredning med det marine forland og stenalderhavs-kysten

Halkær Ådal er i Kommuneplan 2017 udlagt som værdifuld natur hele vejen fra Aars til Halkær Bredning. Eneste undtagelse er tre mindre områder syd for Vegger, der er udlagt som potentiel værdifuld natur og selve Halkær landsby, der ikke er medtaget. Sønderup Ådal er udlagt som værdifuld natur på den medtagne strækning.

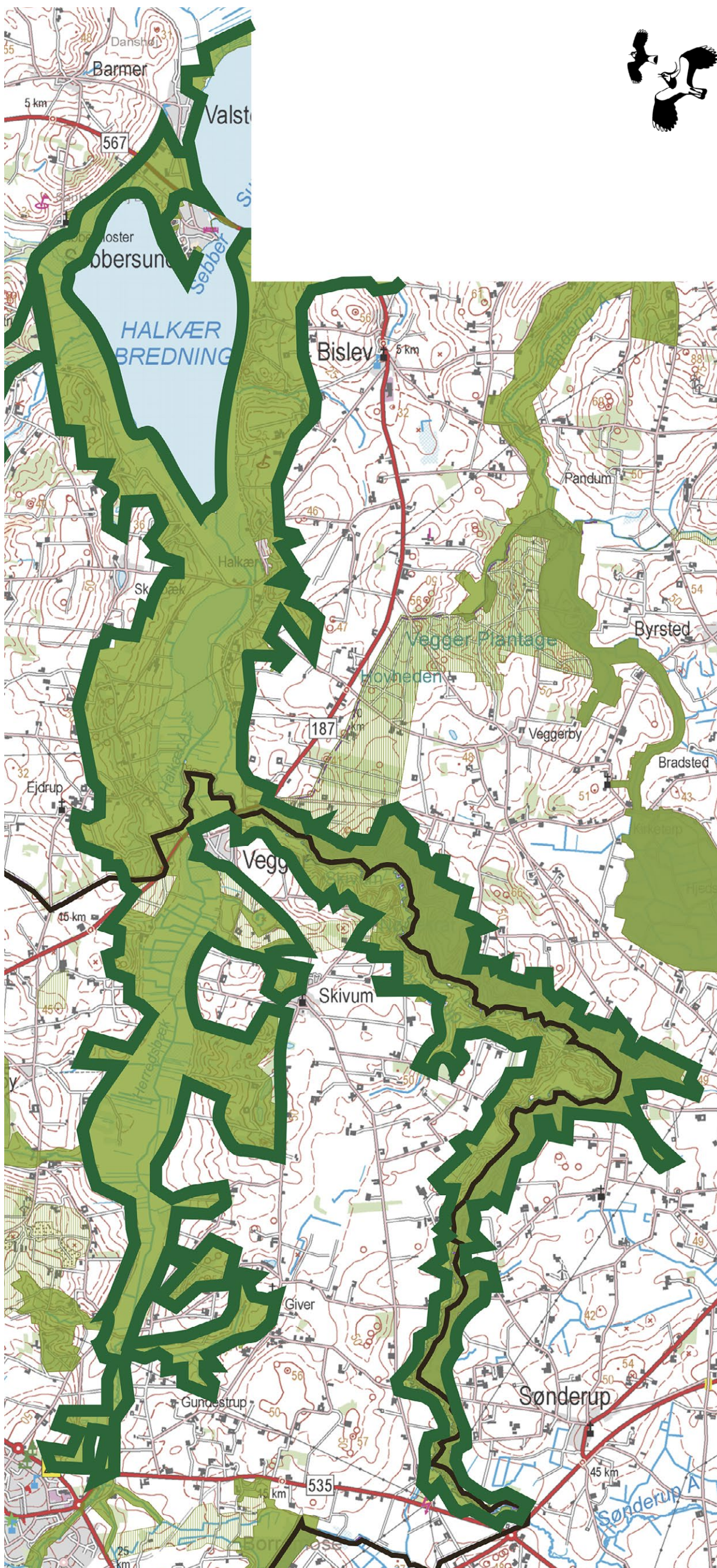
Halkær Bredning og begge ådale er omfattet af Natura 2000 Habitatområde 15. Halkær Bredning er også omfattet af Fuglebeskyttelsesområde F1.

Sønderup Ådal er desuden fredet fra Mosbæk i syd til Halkær Å i nord og rummer bl.a. en fin bestand af bæver.

Halkær Ådal er pt. i fokus som naturgenopretningsområde, hvor en række indsatsværktøjer tages i brug parallelt. Dermed kan indsatsen i ådalen meget vel danne model for tilsvarende naturgenopretningsprojekter andre steder i (og udenfor) kommunen.

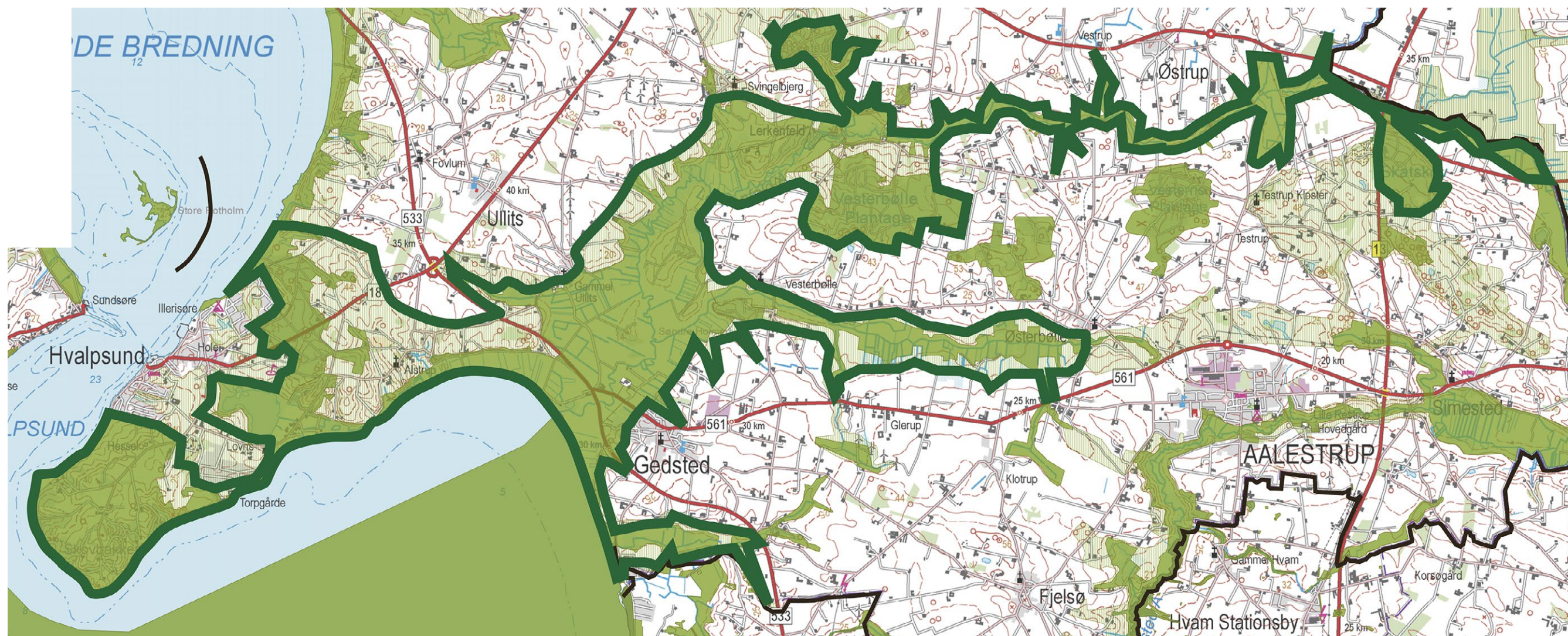
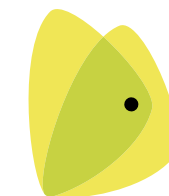
DN og DOF er opmærksomme på, at Halkær Ådal fra Vegger og nordpå til og med bredningen er beliggende i Aalborg Kommune og at hele den omfattede del af Sønderup Å er grænseå til Rebild Kommune.

Foreningerne skal derfor kraftigt anbefale Vesthimmerlands Kommune at samarbejde med de to kommuner i videst muligt omfang til gavn for naturen.

5

Lovns Halvø, området øst for Hvalpsund omkring Alstrup, Lerkenfeldt Ådal, Vesterbølle Plantage og Lilleådal

Kerneområde 5

Den fredede del af Lovns Halvø knyttes sammen med Lovns Sø og de kuperede områder øst for Hvalpsund og omkring Alstrup, den fredede Lerkenfeldt Ådal til Skatskov, Vesterbølle Plantage og Lilleådal til Østerbølle.

Området omfatter kystnatur med strandenge ved Limfjorden, Lovns Sø og store engarealer i Lerkenfeldt Ådal. Dræningen af ådale og strandenge bør ophøre.

Holmen i den fredede Lerkenfeldt Ådal vest for Vesterbølle ligger centralt for etablering af naturområdet og skal medtages, så der skabes et stort, sammenhængende område med fællesgræsning, hvor dyrene får adgang til både tørre og våde områder.

Kulturhistorisk har Holmen gennem århundreder været anvendt som græsning for stude. Det ses af de meget markante stendiger og skelgrøfter på lokaliteten.

Græsningsarealet fortsætter opstrøms Lerkenfeldt Å til herregården Lerkenfeld, hvor ådalene smaller ind frem til Skatskov.

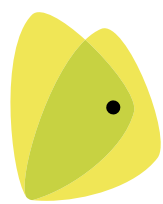
Der skal etableres ekstensiv græsning eller udsætning af kreaturer efter medio juni af hensyn til engfuglene.

Der er gode muligheder for at skabe sammenhængende natur op langs Lerkenfeldt Å og inkludere Vesterbølle Plantage og Skatskov. Tilsvarende bør Lilleådal indgå i det samlede græsningsområde.

Udlægningen af kerneområde 5 omfatter både fredede og Natura 2000-beskyttede områder og områder, udpeget i Kommuneplan 2017 som værdifulde naturområder.

Omkring landsbyen Alstrup indgår et større område, udpeget som potentielt værdifuldt naturområde. Det samme er tilfældet i områder nordvest for Lerkenfeldt Å og i mindre omfang i Lilleådal og i Bystrup Enge syd for Gedsted.

Hovedkorridorer i Vesthimmerland

Forslag til tre nord-sydgående hoved-naturkorridorer i Grønt Danmarkskort, Vesthimmerlands Kommune

Korridor A

Korridoren begynder i sydvest på den fredede Lovns Halvø og forløber uden om Hvalpsund, langs Risgårde Bredning, øst om Strandby, gennem Trend Skov og langs Bjørnsholm Bugt, over Vitskøl Kloster, Vilsted Sø, gennem Herredsbæk-dalen til Rønhøj Plantage og Oudrup Østerhede, Dybvad Ådal til Nørrekær Enge.

Korridor B

I syd starter korridoren i Lerkenfeld Ådal og løber øst om Svingelbjerg,

vest om Vognsild, via lavbundsarealerne vest om Hornum til Øjesø og Gatten plantager, gennem Brusådal og Plovmandshøj Plantage, Rønhøj Plantage, Lundby og Ajstrup Heder til Halkær Bredning. Især sidste stræk giver udfordringer, fordi arealet dels ligger i Aalborg Kommune dels ikke er udlagt til naturformål, men ekstremt vigtigt for sammenhængen.

Korridor C

Kommunens østligste korridor starter i syd i den fredede Simsted Ådal og løber herfra i lavbundsområderne i Rebild Kommune vest for Nørager og Kongens Tisted, gennem Borremose og lavbundsarealerne omkring Borremosegrøften til Herredsbæk/Halkær Ådal og nordpå til Halkær Bredning.

Forbindelseskorridorer

De nord- sydgående hovedkorridorer forbindes med et antal forbindelseskorridorer, primært lagt i ådalene og i sammenhængende naturområder

Via eksisterende og nye udlæg af værdifuld natur i kommuneplanen skabes basis for en række forbindelseskorridorer, der forbinder de nord-sydgående hovedkorridorer. Korridorene etableres først og fremmest i ådalene og via allerede udlagt værdifuld natur.

Den sydligste forbindelseskorridor forbinder hovedkorridor A, B og C fra Hvalpsund via Lilleådalene over Østerbølle til de fredede Hverrestrup Bakker og herfra mod nord via Odderbæk til Borremose og lavbunds-områderne til Sønderup Ådal frem til Vegger.

En anden vigtig forbindelseskorridor forbinder hovedkorridor A og B via Trend Ådal.

Forbindelseskorridoren fra Navnsø sydpå gennem Søttrup og Jenle plan-tager til Aars Skov forbinder hovedkorridorerne B og C og åbner dermed igen for en tværgående naturpassage midt i kommunen.

Syd for Aars forbindes Herredsbæk og Trend Å-systemet med en forbin-delseskorridor

Nord for Limfjorden giver strandengene og diget langs kysten en selv-stændig forbindelseskorridor mellem Aggersborg og Bygholm Vejle.

Lokale naturkorridorer

Det overordnede net af hovedkorridorer og forbindelseskorridorer suppleres med lokale naturkorridorer, som binder de mindre, men vigtige lokale naturområder og -lokaliteter sammen med kommunens øvrige natur.

Sydligst i kommunen foreslås en lokal naturkorridor omkring Gedsted. Korridoren forbinder Lilleåen med Lovns Bredning via lavbundsområderne langs Glerup Bæk og Bystrup Enge. Lilleåen forbindes desuden med Simested Å fra Østerbølle til Simested Ås knæk nedstrøms Aalestrup.

Længere nordligt forbindes Vesterbølle Plantage via den øvre del af Lerkfeld Ådal med Odderbæk.

Syd for Aars kobler en lokalkorridor langs Herredsbækken Trend Å-systemet sammen med Halkær Å.

Et system af lokalkorridorer omkring Strandby kobler de vigtige strandenge ved Risgårde sammen med Ertebølle Hoved, Trend Skov og sydpå i en sløjfe omkring Stensbækken.

Mellem Fredbjerg og Vester Hornum lægges en lokalkorridor i lavbundsarealerne omkring Trend Å, og fra Hyllebjerg etableres en lokal naturkorridor nordpå med Faldbækken til Vilsted Sø.

Naturforbindelsen langs kysten sikres med en lokalkorridor fra Vitskøl Kloster over Rønbjerg, Næsby Dal, Lendrup Strand og Fr. VII's kanal til Løgstør.

Nordøst for Løgstør sikrer en sløjfe omkring Smak Mølle Å og de vigtige kalkskrænter op mod Sønder Aggersund og videre langs kysten til Nørrekær Enge og Halkær Bredning i Aalborg Kommune. Fra Halkær Bredning sikrer en lokal naturkorridor langs Vidkær Å forbindelsen til kommunens centrale naturområde via Navnsø-fredningen.

De fredede Hverrestrup Bakker knyttes sammen med kommunens andre, værdifulde naturlokaliteter via et sammenhængende net af naturkorridorer.

Afsluttende bemærkninger og konklusion

Kommuneplanen og Grønt Danmarkskort

DN og DOF har i dette indlæg i fordebatten om Grønt Danmarkskort 2021 taget udgangspunkt i naturområder, der i Kommuneplan 2017 er udlagt som værdifuld eller potentiel værdifuld natur.

Det skyldes det faktum, at der kun mangler ganske få og arealmæssigt beskedne, supplerende udpegninger for at skabe et godt, sammenhængende net af naturkorridorer, der inkluderer alle de vigtigste naturlokaliteter i kommunen.

I arbejdet har foreningerne derimod ikke skelet til de økologiske korridorer. Det er foreningernes opfattelse, at en konsekvent udlægning af de omfattede arealer som egentlig værdifuld natur i kommuneplanen og Grønt Danmarkskort vil være det bedste udgangspunkt for en omsætning af udpegningerne til konkret virkelighed til gavn for naturen, biodiversiteten og kommunen.

Naturligvis kunne man have taget andre afsæt i arbejdet. For eksempel vil Himmerlandsstien og andre af kommunens stisystemer være oplagte at inddrage i det naturnet, der skal binde kommunens naturområder sammen. Stisystemerne kan - og bør - udlægges som smalle naturkorridorer med en kantbevoksning, som understøtter spredningen af flora og fauna i kommunen.

Flere steder undervejs i arbejdet bliver det klart, at arbejdet med at skabe et Grønt Danmarkskort med sammenhængende og mangfoldig natur kun kan lykkes, hvis kommunerne arbejder sammen. Således forudsætter en indsats omkring Simested Å samarbejde

med Viborg, men især Mariagerfjord og Rebild kommuner. Kan det lykkes er der for eksempel et stort naturoverskud at hente i den brede ådal mellem Aalestrup og Abildvad.

Det samme gør sig gældende langs Sønderup Å, der er grænsevandløb til Rebild Kommune.

Måske endnu vigtigere er et konstruktivt samarbejde med Aalborg Kommune til gavn for naturen i den øvre del af Halkær Ådal, Halkær Bredning og Vidkær Å. Og Nørrekær Enge, ikke at forglemme.

Konkrete naturindsatser her og nu

Naturen skranter imidlertid i Vesthimmerlands Kommune. Af Aarhus Universitets Naturkapitalindeks 2015 fremgår, at kommunen har et indeks på 17 mod et gennemsnit på 24 for hele landet.

Det er alt for lavt for en kommune som Vesthimmerland uden store bysamfund og industrikoncentrationer og er i virkeligheden udtryk for, at naturen bliver negligeret eller stedmoderligt behandlet i kommunen.

Det kan der imidlertid rettes op på med en omgående indsats til gavn for natur og biodiversitet. Det nyligt igangsatte arbejde med naturgenopretning i Halkær Ådal kan umiddelbart være inspiration og model for en naturindsats, som inddrager alle de virkemidler, der kan tages i brug for at skabe mere vild natur.

I første omgang skal indsatsen rettes mod kommunens vigtigste, største og centralt beliggende naturområde, nemlig De Vesthimmerlandske Heder med omliggende plantager, skove og lavbundsområder. En relativ beskeden indsats med at udlægge den øvre del af Brusådal og engene vest og syd for Plovmandshøj Plantage kan skabe stort sammenhængende naturområde med potentiale som hele kommunens biodiversitets-dynamo.

Yderligere skal der ikke megen inddragelse af arealer mellem Plovmandshøj og Oudrup plantager til natur til, før området hænger sammen med Gatten Plantage og Navnsø-fredningen.

Kombineret med de foreslåede naturkorridorer vil en sådan indsats virkelig batte noget naturmæssigt.

Samme model vil kunne skabe et tilsvarende væsentligt løft for naturen i kommunens andre store sammenhængende naturområder med Trend Skov, Myrhøj og Uhrehøje plantager, Hyllebjerg Bakker og Trend Ådal som det ene (kerneområde 2) og Lovns Halvø, Lerkenfeld Ådal og Lilleådal (kerneområde 5) som det andet.

DN og DOF ser frem til resultatet af indsatsen i Halkær Ådal (kerneområde 4) og genopretningen af strandene nordvest for Aggersborg, idet vi dog skal anbefale, at inddrage yderligere lavbundsarealer mellem kystlinjen og kommunevejen gennem Thorup og Ullerup. (kerneområde 3).

Foreningerne står gerne til rådighed, såfremt der måtte være opklarende spørgsmål eller uklarheder i tekst eller kortmateriale.